

Viite: HE 109/2024 vp

Valtionvarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Ammatillisen koulutuksen rahoitukseen kohdistuu merkittävät leikkaukset

Ammatillisen koulutuksen rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset ovat euromääräisesti yksi suurimmista yksittäisistä säästötoimenpiteistä hallituksen talousarvioesityksessä. Rahoitusta esitetään vähennettäväksi vuodelle 2025 yhteensä 150,5 milj.€:lla vuoden 2024 talousarvion määrärahaan verrattuna. Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry pitää määrärahan leikkausta vaikuttavuudeltaan merkittävänä ottaen huomioon sen kohdentaminen lähes kokonaan aikuisten osaamisen kehittämiseen.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry huomauttaa, että koulutuksenjärjestämisen tosiasialliset osaamispistettä kohden tulevat kustannukset nousevat sitä suuremmaksi, mitä pienempinä kokonaisuuksina opetus ja ohjaus järjestetään. Yhden tutkinnonosan mittaisissa koulutuksissa pitää tehdä samat hallinnolliset toimenpiteet kuin koko tutkinnon aloituksessa ja lopetuksessa. Siksi jo tutkinnon suorittaneiden tutkintokoulutusten muuttaminen tutkinnonosakoulutuksiksi tosiasiallisesti vähentää aikuisten koulutusmahdollisuuksia arvioitua enemmän. Lisäksi tiloihin ja laitteisiin liittyvät investoinnit ovat pitkävaikutteisia eikä niiden kustannuksia ole mahdollista alentaa nopeasti.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry pitää oikeana hallituksen linjausta säästöjen kohdentamisesta siten, että rahoituksen ja opiskelijapaikkojen vähennyksiä ei kohdenneta perusopetuksen päättävien nuorten tai vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutukseen. Sitä ei saa kuitenkaan tehdä vähentämällä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia.

Rahoitusleikkaus vaikuttaa merkittävästi aikuisten kouluttautumismahdollisuuksiin

Suomen aikuisväestöstä joka kymmenes hankkii uutta osaamista vuosittain. Heistä suuri osa suorittaa toisen asteen tutkinnon tai tutkinnonosia. Suomalainen ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmä, joka kattaa perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot, onkin ainutlaatuinen. Tätä järjestelmää ei saa romuttaa, vaan säästöjen ja rahoituksen ohjaus pitää tehdä niin, että perustutkinnon jälkeen suoritettu ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto ovat kiinnostava ja taloudellisesti mahdollinen niin koulutuksen järjestäjälle kuin opiskelijallekin. Tämä on varmin tae yritysten kilpailukyvyn varmistajana ja täydentää erinomaisesti ammatillisen peruskoulutuksen ja korkeakoulutuksen välissä olevaa osaamistarvetta. Myös työurien pidentämisen näkökulmasta tulee kaikilla olla tosiasialliset mahdollisuudet osaamisen päivittämiseen ja osaamistason nostoon.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry ehdottaa, että säästöt kohdennetaan vain rinnakkaisiin tutkintoihin eli niihin koulutuksiin, joissa esim. ammatillisen perustutkinnon suorittanut suorittaa toista ammatillista perustutkintoa pois lukien tehtävät, joissa vaaditaan tietty tutkinto (esim. lähihoitaja). Tällöin esim. ajokokemusta omaava kuorma-autonkuljettaja voidaan kouluttaa ammattitukinnolla linja-autonkuljettajaksi tai yhdistelmäajoneuvonkuljettajaksi jatkossakin valtionosuusrahoituksella. Tämä on kuljetusalalle erityisen tärkeää, koska linja-autonkuljettajia ja yhdistelmäajoneuvonkuljettajia valmistuu nykyisin vain ammattiopistoista ja puolustusvoimien kouluttamana. Vastaavia esimerkkejä löytyy runsaasti muiltakin aloilta.

Oppimisen tuen panostukset ovat oikeasuuntaisia, mutta riittämättömiä

Ammatillinen koulutus kantaa yhteiskuntavastuuta niin heikot oppimisen edellytykset omaavien oppivelvollisten kuin aikuistenkin osaamisen kehittämisessä. Hallitus haluaa varmistaa erityisesti oppivelvollisten saaman riittävän oppimisen tuen ja opinto-ohjauksen. Tarkoitukseen osoitetaan pysyvää lisärahoitusta 10 milj. euroa vuodesta 2025 lukien. Useilla aloilla erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita on jopa viidesosa oppivelvollisista. Myös aikuisopiskelijoiden tuen tarve lisääntyy jatkuvasti aikuisväestön heterogeenisyyden lisääntyessä. Oppimisen tuki on tarpeellinen, mutta samalla se kasvattaa koulutuksen kustannuksia merkittävästi.

Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry katsoo, että oppimisen tukeen suunnattava 10 miljoonan euron lisäpanostus on tärkeä, mutta riittämätön vastaamaan tuen tarpeen jatkuvaan kasvuun.

Lopuksi. Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry kiinnittää huomiota siihen, että Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalle on jo nyt kohdistettu 75 miljoonan euron säästötavoite vuoden 2026 budjettiin. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö virkahenkilöt ovat esittäneet taustamuistiossaan lähes puolen miljardin leikkausta ammatilliseen koulutukseen. Näin suuri leikkaus muuttaisi hallitsemattomasti koulutusjärjestelmäämme ja sitä kautta yritysten kilpailukykyä. Mahdollinen ammatillisen koulutuksen uudelleensuuntaus tulee tehdä hallitusti ammatillisen koulutuksen tehtävien ja tavoitteiden kautta, ei rahoitus edellä.

Vantaalla 8.10.2024
Pekka Tauriainen
puheenjohtaja, SAJO ry